

Ese in tóta
Sambat'a.
Pretiu abon.
in Sibiu pe anu
3 fl. 40 cr., pe
1/2 anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. austr.
pe anu 4, pe 1/2
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
1/2 a. 19 piast.

Artea d'a vorbí.

Unu cuventu adresatu profesoriloru si
scolariloru.

(Din „ROMANULU.“)

Traimu intr'uuu timpu, in care omenirea se des-
vólta si se forméza cu o mare repetitiune: In tóte ram-
murile sciintieloru si artiloru s'a facutu si se facu
descoperiri nóue, sperintie nóue, si in aceeasi propor-
tiune se maresce si cerculu datorieloru omului, intie-
legemu pe omu, care voesce se se tiema la inaltínea
seclului seu, care voiesce se mérga inainte cu progre-
sulu lumii, se nu remaia in-apoi de timpulu seu.

In acestu progresu generalu n'au pututu se remaie
scólele in-apoi; invetiatur'a a facutu si ea mari si in-
semnate inaintari, de si mai remanu multe de facutu
spre a departá vechi'a rusíne, spre a inlaturá vechiele
prejudicati. In locul invehiteloru metode nepractice
a venitu altele nóue, care inlesnescu copiiloru invetia-
mentulu prin simplificarea invetiaturei, care astadi se
preda intr'unu chipu mai interesantu, mai rationalu si
mai placutu. S'a facutu multu, fórté multu pentru copii,
si ar fi de doritu se se faca ceva si pentru invetiatori.
Din nenorocire cei mai multi ómeni nu voru inca se
intieléga, ca profesorulu, invetiatorulu junimei, este omulu
celu mai importante in statu, ca dela densulu aterna
junea generatiune, viitoriulu natiunei. Parintii dau in
man'a lui ceeace au mai scumpu pe lumie, copii loru,
statulu i incredintéza viitori'a prosperitate a cetatia-
niloru, cultur'a intelectuala si morala a generatiunei
viitorie, si cu tóta inaltínea misiunei sale, recunoscuta
de ori-ce omu bine cugetatoru, invetiatoriulu este din
toti functionarii publici celu mai pucinu retribuitu. Cu
catu crescú cererile, ce lumca face la inteliginti'a o-
mului, cu atatu crescú si obligatiunile invetiatoriloru;
dela densii pretendemu se aduca pe elevii loru a putea
progresá, cu unu pasu egale, cu inaintarile seclului,
d'aceea n'ar fi decatú o dreptate, a mari si retributi-
nile loru in proportiune cu inmultírea obligatiuniloru
loru. Se speramu, ca acést'a se va face, ca societatea

le va face o positiune mai potrivita cu santitatea mi-
siunei loru, cu greutatea obligatiuniloru loru si cu
sacrificiele ce facu. Nu este insa scopulu meu ale
usiorá indatoririle, ci din contra voiu se le mai impuiu
o indatorire nóua, se le mai ceru unu nou sacrificiu,
si sciu ca toti, cati sunt petrunsi de santitatea misiunei
loru, voru acceptá cu bucuria acésta nóua sarcina, acestu
nou sacrificiu.

Nu mai traimu intr'o epoca, in care numai unele
clase ale societatii au fostu chiamate a-si pronuntiá
opiniunea loru in adunari publice; constitutionalismulu
cere, ca ori ce cetatianu, alesu de representante alu
natiunei prin increderea concetatianiloru sei, se esprime
ideiele sale inaintea colegiloru sei, se vorbésca liberu,
dar' intr'o limba intielésa, fara siovaire, fara inganare
si cu o legatura logica a ideieloru. Care cetatianu nu
va avé vr' o data in viéti'a lui se vorbésca in publicu?
De nu va fi deputatu, póte va fi alesu de presiedinte,
de membru unei comisiiuni, unei asociatiuni, unei cor-
poratiuni; póte va fi chiamatu a-si dá parerea cá ar-
bitru, póte va avea a apará in publicu interesele sale
séu interese straine; cu unu cuventu ocaasiunile suntu
mii, in care unu omu póte avea trebuintia a vorbí inain-
tea unei adunari mai multu séu mai pucinu numeróse.
A vorbí, si a vorbí bine este unu talentu, este o arte,
care se dobandesce prin invetiatura, prin deprindere;
omulu trebuie se invetie in juneti'a lui artea oratoria,
trebuie se se obicinuésca a vorbí in publicu. Dar' unde
si cum se invetie junele acésta arte?

Suntu fórté departe d'a avea pretensiunea, d'a fi
descoperitu o metoda nóua; voiu relatá numai ceea ce
se practica de multi ani in Americ'a si in Angli'a si ce
credu ca ar putea fi introdusu si in scólele nóstre.

Sciu ca si in scólele nóstre copii invétia bucati de
literatura, in versuri séu in prosa, pe din afara si pro-
fesorulu ii pune a le declamá, adica a le rostí cu
cuvíintiósá intonare, cu accentulu potrivit; aceste
esercitie sunt bune pentru a intari memori'a, pentru a
dá vócei o mai mare flesibilitate, dar' nu potú avea
unu altu scopu, nu potú produce unu altu efectu de

catu a invetiá pe elevu a întielege si a rostí cu o es-
presiune justa ideiele altoru ómeni. Prin declamatiune
nu invétia nici o data a concepe o idea propria si a o
desvóltá prin cuvinte; prin declamatiune invétia lucrulu
mecanicei, dar spiritulu, sufletulu propriu alu retoricei 'i
remane cu totul strainu, si acést'a este: a pronuntiá
ide'a propria prin cuvinte lamurite întielese. Vedemu in
tóte dílele ca, dintr'o mie de buni declamatori, se
gasescu abia doi, cari sunt in stare a pronuntiá inaintea
unei adunari cu cuvinte potrivite si intr'o construc-
tiune justa ceea ce simtu si sciu, si daca din intem-
plare sunt in stare a-si esprime bine ideiele, nu cutéza a
deschide gur'a, fiindca le lipsesce deprinderea. Prin de-
clamatiune se exercita tonulu vócei, dar' nu se descépta
inteliginti'a elevului, inteliginti'a atatu de trebuintósa
unui oratoru; spiritulu seu, in locu d'a se ascute, se
amortiesce prin cuvintele straine ce 'i se impunu.

Celu mai bunu declamatoru póte ajunge unu bunu
actoru, dar' nimic'a mai multu; mai totdeun'a nu scie se
esplóte ideiele sale, se le imbrace in vestimentulu cu-
ventului, fara de care remanu sterpe. Ce-i folosescu
cunosciintiele, ce le a dobanditu, daca nu le póte im-
partesi altor'a? daca in Camera nu póte combate ceea
ce-i pare nedreptu, nici apará ceea ce crede justu?
daca c' unu cuventu nu este de catu unu biletu viu
de votare?

In acést'a privintia Englesii si Americanii au facutu
mari progrese, si midfoculu, introdusu mai cu séma in
tóte scólele Americéi, este fórte simplu, este unu exercitiu
minunatu alu artei retorice. Plecandu din principiu, ca
prin declamarea unoru frasi invetiate pe din afara, nu
se invétia nici odata a vorbí liberu, nepregatitu;
profesorulu cere, ca elevulu seu se vorbéscu asupr'a
unei materie ce-i s'a datu, a desbate, a discutá cu
densulu cestiunea alésa. Catu mai mare va fi nume-
rulu scolariloru, cu atatu desbaterile ajungu a fi mai
interesante si mai instructive. Me voiu marginí a face
o scurta descriptiune despre aceste exercitii scolastice
de desbateri, profesorii apoi vor judecá insusi, daca si
ce rezultate bune potu isvori din ele.

In scólele americane se aduna obicinuitu Vineri
sér'a, (Sambata nu se tiene scóla), invetiatoriulu si ele-
vii sei, adesea si parintii acestor'a pentru aceste des-
bateri. Mai nainte se impune eleviloru indatorirea, ca
fiacare se aléga o cestiune propria pentru desbateri;
invetiatoriulu trebuie se aiba pregatitu si densulu cate-
va cestiuni, spre a nu perde prémultu timpu prin ale-
gerea unei materii. Daca toti sunt adunati, se procede

la alegerea unui presiedinte, care alege din cestiunile
propane un'a pentru desbateri. Dupa acést'a se alege
partitele desbatetóre intr'unu chipu impartiale, care face
cu neputintia ori ce pregatire, caci scopulu de cape-
tenia alu acestoru exercitii este: a concepe in momentu
chiaru o idea si a o pronuntiá, dar' nu a rostí unu
cuventu invetiatu pe din afara séu a vorbi dupa o
lunga si matura gandire. Presiedintele alege doi con-
ductori ai partiteloru adverse, pe care 'i vomu numí A.
si B. si cari tragu la sorti pentru precaderea alegerei.
Se dicemu ca sórtea a datu precaderea lui A., acést'a
dar' alege din numerulu eleviloru unulu pentru partit'a sa,
dupa densulu alege B. pe altu, apoi éra si A. si astfeliu
inainte, alternativemente candu A. candu B. pana ce toti
elevii se afla impartiti in dóue partite, cari spre a evitá
ori ce confusiune, iau locu la dóue parti ale scólei.
Sórtea decide, ce parere are se apere fiacare partita
si care partita are se încépa discutiunea.

Se dicemu ca presiedintele ár fi alesu pentru des-
bateri cestiunea: „Care din doi, aurulu s'au fierulu au
produsu omenirii unu avantaju mai mare?“ Presiedin-
tele are antaiu se espue partiteloru adversarie cestiunea
de care e vorb'a, apoi declara desbateri deschisa si
acórda cuventulu celui, care a dobanditu acestu dreptu
prin sorti. Se dicemu ca A. a primitu insarcinarea a
aperá avantajiele aurulu in contr'a ferului, elu incepe
dar' a desvóltá in genere, fara a intrá in amanunte,
avantajiele ce au datu omenirii posesiunea aurulu si
desavantajiele la cari 'a espusu întrebuintiarea ferului.
Dupa densulu vorbesce B. in sensulu contrariu, apo
alternativu candu unulu din partit'a lui A., candu unulu
din partit'a lui B. Fiacare scolaru trebuie neaparatu se
vorbéscu.

Se 'ntimpla negresítu cate odata conclusiuni comice,
idee posnasie. dar' -- óre nu se 'ntempla acést'a si in
camera? — Destulu, se se descepte in elevii consciin-
ti'a, ca au indatorirea si dreptulu d'a vorbí, si curendu
vor invinge timiditatea si incetu incetu voru invetiá a
concentrá ideile loru la unu punctu si a le pronuntiá.
Dupa ce toti au vorbitu, conductorii resuma cele díse,
presiedintele pronuntia, care partita a vorbitu mai con-
vingatoru si a dobanditu victori'a.

Unu lucru de capetenia este alegerea de materia
pentru aceste desbateri, cari trebuie se fia totu-
odata instructive si interesante. Dar', lumea e atatu de
avuta incatu nu credemu ca materi'a póte lipsi vr'o
data; éca cateva cestiuni, ce credemu fórte potrivite
pentru asemenea exercitii:

Ce are mai multa iniuriere asupra faptelor ómeniloru, fric'a de pedépsa, séu speranti'a de recompensa?

Care din doi este mai demnu de dispretiu, minciunosulu séu ipocritulu?

Este ambitiuinea un'a virtute séu unu vitiu?

Care animale produce omului unu folosu mai mare, calulu séu boulu?

Ce simtiementu ne face mai mare bucuria, speranti'a séu aducerea aminte?

Ce contribue mai multu la crime: seraci'a, avuti'a nesciinti'a?

Care din doi a fostu unu generalu mai mare, Anibale séu Alesandru?

Invetiamu mai multu prin carti séu prin vieti'a?

Au animalele numai instinctu séu si ratiune?

Cine este mai vatematoru societatii, risipitoriulu séu sgercitolu (avarulu)?

Se póte tolerá cate o data si desbaterei comice, spre esemplu: unu omu legase la malulu unui riu o luntre; unu bou alu unui altu locuitoru alu locului vine la apa, intra in luntre si róde frengi'a de care erá legata, cursulu apei iá acum luntrea dimpreuna cu boulu; ambii locuitori se plangu unulu incontr'a altui'a, fia-care cere dela celalaltu despagubire. Se întreba, cine are se despagubésca pe celalaltu, posesoriulu boulu séu posesoriulu luntrei? adica, a rapitu luntrea pe bou, séu boulu pe luntre?

Ce folosesece elevulu declamatiunea. daca nu imbracisiéza carier'a de actoru? fóрте pucinu, caci inveti'a numai a vorbí, fara a putea trage vr'unu avantajiu reale din cele invetiate pe din afara. Inflectiunea vocii, espresiunea pusa pe óre care cuventu, gesticulatiunea sunt fara indoéla calitati esintiali ale unui cuventu, dar' nu sunt de casu ornamente esteriórie, ide'a in sa este suculu, maduv'a cuventului. Daca ceea ce are a díce cineva ei ese din anima, daca este bine petrinsu d'o ideia, atunci de sicuru va gasi si cuvintele proprie, va vorbí cu espresiunea justa si cu o gesticulatiune potrivita. Acést'a o putemu vedea in tóte dilele pe tóte stratele, observandu doi ómeni din poporu cari discuta impreună. Daca 'i vomu pune se declame ceva, negresítu ne voru face se ridemu de stangaci'a miscari-loru loru, de intonarile gresíte, de accentuarea nepotrivi-ta; dar' in discusiunea loru, in cért'a loru, cata justetia a gesturiloru, cata espresiune in accentuarea cuvintelor; Pentru ce? — Pentru ca simtu ceea ce vorbescu, pentru ca corpulu loru, espresiunea fisonomiei loru se afla in armonia cu jdeile loru. Desbaterea este singurulu

midilocu d'a inveti'a pe elevu, nu numai se vorbésca, dar' se se si gandésca.

Daca Efori'a scóleloru nu este de parere, ca ajunge cá omulu se fia unu papagalulu fara pene, ci crede ca e bine se invetie a gandí si a-si esprime propriete sale idee, atunci nu vediu pentru ce se nu faca celu pucinu cercarea cu asemenea esercitie, fia numai o data pe septemana? Daca rezultatulu nu coresponde cu asceptarea ei, nu póte fi unu reu, caci, ori si cum, prin asemenea desbateri elevii vor fi invetiati ceva.

Winterhalder.

Unele midiloce prin care-si póte casitigá invetiatoriulu iubirea invetiaceiloru sei.

Intru adevveru nimic'a n'are mai buna influintia a-supra copíloru cá iubirea, ce si-o casitiga invetiatoriulu facia cu ei.

Iubirea acést'a nu e atat'a cu greu de casitigatu precum de raru sunt astadi invetiatorii, cari o posedu. In inim'a copíluului nimic'a nu se inradacinéza mai usioru si mai sicuru, cá iubirea si mai antaiu de toti catra acei'a, dela cari príimesce primele dovedi de amóre — catra tata si mama si catra toti ómenii amicali. Incatu timpu copíluulu intimpina din-afara numai amóre, nu se va putea incubá nici in inim'a lui altu simtiu, si asiá inca din fraged'a lui etate ajunge iubirea la domnire precumparitóre intrensulu. Scimu apoi, ca omulu ce postede asta insusire préinalta e in zestrau cu multe alte virtuti ce resaru din aceeași. Fiice nedespartibile ale amórei sunt: simtiulu de recunoscintia, de bunavointia, de condurere scl. scl.

E deci de mare insemnatate desceptarea si intarirea simtiului de iubire in copii, de unde urméza, ca prim'a datoriu nu numai a parintiloru si ori-caroru educatori, dara si a invetiatorulu de scóla este a-si ascurá iubirea scolariloru sei, fara de care totu scopulu scólei este gresitu.

Ceeace invetiatorulu stórcé dela scolaru prin putere ori frica, ori prin remuneratiuni preoglyndate, e numai o aparintia trecatóre si insielatóre, e umbra ce piere indata-ce s'a stinsu lamp'a. Insa puterea iubirei, daca e impreunata si cu convingere, petrunde aduncu in inim'a copíluului si prinde radacini ce nu mai sunt apoi asiá de usioru de smulsu.

E in sa cu tóte aste unu ce fóрте tristu ca mai virtosu la noi sunt rare aparintie docintii acei'a, cari cunoscendu insemnatatea iubirei scolariloru in oper'a cea

grea a educatiunii, se silescu si sciu cum se procéda cá se si-o amerue. La prim'a vedere nescine nici ca - si póte intipuí ce mare dauna provine pentru scólele nóstre din asta cercustare. Lips'a de iubirea scolariloru catra docinti e mam'a reului neamblarii copiloru la scóla, e isvorulu urei de invetiatura si a despretiului scólei

Astadi in cele mai multe casuri copilulu nu invétia in scólele nóstre pentrucu scie folosulu sciintiei, ci mai multu de frica cá se nu fia pedepsitu, mai pucinu de rusine si ambitiune. Insa e tristu lucru candu invetiatoriu face pe copii se invetie numai de frica, candu in locu de a le fi unu parinte, e unu despotu, unu tiranu. Copii prin ast'a nu numai nu se indulcescu in sciintie séu adica in invetiatura, dar' se instrainéza; si totu ce face emulu de frica, face numai pana candu incéta a se mai teme; copilulu inca daca a incetatu fric'a, nu vrea se - si mai aduca a minte de invetiatur'a care in elu nu produce decatu suveniru amare, decarte se infióra cá de unu sierpe, care l'a pisicatu mai de multe ori. Apoi éta pe carari de aceste miserabile nu ne procopsimu. In modulu acest'a nu imblandim natur'a, ci mai tare o selbatecim. Totulu prin ce póte invetiatoriu lucrá cu efectu in scolarii sei, se reduce la iubire; acést'a s' a constatatu prin o esperiintia indelungata.

Deci daca iubirea e unu midilocu principalu, prin care invetiatoriu póte instruí cu efectu, — care sunt midilócele, prin care invetiatoriu si-o póte castigá facia cu invetiaceii sci? Dupa parerea mea intre altele ar' fi aceste:

1 Invetiatoriu se nu faca pe despotulu, se nu fia superbu séu maretiu, caci tóte aceste nu potu insuflá alta in scolariu de catu teróre. Scolarii se temu de elu nu cá de unu parinte si conductoru, ci cá de unu tiranu, n' astépta dela elu mustrare parintiésca, ci numai mustrare teroristica, amenintiari órecumu dusmanóse. Ei redica pe invetiatoriu loru la unu idealu de teróre, si singuru candu i audu numele se infioréza. Fric'a de elu i comitéza si noptea in visurile loru. Apoi aici nu vei vedé progresu, nu nobilitare.

Portarea invetiatoriu astufeliu trebuie se fia de blanda de atragatoria si totodata demnitosa si respectuósa, catu invetiaceii se affe in elu respectuositatea unui parinte si blandeti'a unei mame, astufeliu apoi copilulu implinesce cu bucuria detori'a lui si pretensiunea invetiatoriu, elu o implinesce cu prospecte noue de a-si casitigá si conservá iubirea invetiatoriu. Si in

modulu acest'a pe candu invetiaceii umbra se-si casitige iubirea invetiatoriu, elu a triumfatu de amórea loru.

2. Invetiatoriu se nu pedepséca pe scolari pentru tóte nimicurile pálmindu-i, vergelându-i si punendu-i in genunchi, se-i dedea a se indireptá prin vorba, prin certare, ér' nu numai totu prin bataia, caci acést'a e unu midilocu miserabile — si o dovéda nu pré buna de destoinici'a invetiatoriu. Invetiatoriu chiaru si mustrarile. si pedepsele sale se le imbrace totdeun'a in vestimentulu iubirei, cá copilulu se cunósca ca acel'a si aceste le face totu numai din iubirea si pentru binele densulu.

3. Invetiatoriu nici candu se nu fia partinitoriu, se iubéca si se pretiúesca asemene pe toti scolarii diliginti si cu purtare buna. Se nu prefera pe unulu caci se trage din parinti mai alesi, séu din alte cause. Invetiatoriu prin acést'a instraina si desgusta pre cei-alalti.

Deci:

4. Elu se se feréscá de tóta aratarea de inimicitia, de invidia, de urá si se procure apoi si copilulu o-casiune de a-si aratá in activitate iubirea lui.

5. Fiacare invetiatoriu trebuie a precepe modulu d'a se strapune in starea copilulu, d'a manifestá o complacere pentru simtiemintele, cugetarile, nasuielele bune si jocurile copiloru si a nu se aratá inemicu alu tutuloru placheriloru copilaresci, cum si d'a nu fi cu totulu indiferinte la neplacerile ori chiaru superarile scolariulu. Cu alte vorbe, invetiatoriu se participe la tóte simtiemintele copilulu se aiba si condurere, dara si complacere cu ei. Caci se scie, ca pe acela care se impartasiesce de bucuriile si durerile nóstre si óre cum se intereséza de noi, ilu iubimu si ne-vrendu. Apoi cu catu mai mare efectu póte avea acést'a la unu copilu.

6. Invetiatoriu se invedereze scolariloru folosulu invetiaturei si culturei pentru totu omulu din lume, si ca ceea-ce elu pretinde dela ei in asta privire atienta singuru numai la binele trupescu si sufletescu din lumea acést'a si ceeaalalta alu copiloru si se aduca pe copii, cá ei cerintiele scólei se le implinésca nu de frica, ci din dorulu perfectionarii si alu fericirei. Afara de iubirea catra invetiatoriu se mai escita totodata in invetiacele si iubirea de invetiatura. —

Se dice la unu locu: „ca iubirea de invetiatoriu din partea invetiaceiloru in asiá mare gradu se fia, in-catu facendu invetiacelelu ceva vina, se fia destula pedépsa, candu va dice invetiatoriu ca nu-lu iubescé“.

Intru adevèru acést'a ar' fi unu putinte midilocu, candu si l'aru scí casitigá toti invetiatorii, si candu toti prunciu ar fi asiá de semtitori. Pre scurtu, iubirea ce si ar' castiga-o invetiatoriulu din partea invetiaceilorulu ar' face superflue multe pedepse, cari de multe ori in locu de a indreptá mai multu strica.

Dintr'unu articulu de Georgiu Sabó,
invetiatoru popularu.

ABCDariulu Dlui Eliade.

Intieleseramu inca mai nainte cu catev'a septemani, ca D. Eliade in timpul mai nou a facutu o intreprimere gigantica: compunendu si tiparindu in a sa propria tipografia unu Abcdariu pe sam'a scóloru din Romania. Unu cunoscutu ne spuse c'acelasiu s'ar fi tiparitu intr'unu numeru necreditu de esemplare: 80.000. Se compune din trei fascioare, cea d'anta'u e intitulata „Abcdar sau Manualu de silabism“; a dóu'a „Lectura pentru clasa I. primaria, lectiuni preparatorie; si a trei'a „Ruge si Morala Evangelica“.

Brosiuric'a a dóu'a ni s'a comunicatu de órecine si noua; ne pare in sa reu, ca nu suntemu in posesiunea unui esemplarui completu, cá se ne putemu respicá mai lamuritu in asta privintia, de órece asemenea intreprimere nu póte fi privita cu nepasare nici din partea nóstra de aici, avendu ea d'asi eserciá influintia asupra literaturii. Si daca totusi incercamu a dá si cititoriloru nostri órecare informatiune despre Abcdarulu numitu, acést'a o facemu numai incatu vedemu din brosiur'a a dóu'a si incatu despre celelalte ne da deslucire „Revist'a Carpatiloru“ intr'o critica buna in fascior'a dela 15. aug. a. c. „Revist'a“ ne spune, ca dincolo pana si diarele umoristice a criticatu noulu Abcdariu.

Este de insemnatu, ca D. Eliade precum in multe alte priviri se deosibesce in timpul mai nou de adevèratii barbati ai Romaniloru, asia si in respectulu limbei, si D-sa, in izolarea sa, spre a-si pune in lucrare planurile de reforme, se scie aruncá totu la punctele cele mai insemnate. Spre a prefaca limb'a cartiloru nóstre bisericesci a tradusu Bibli'a, si spre a reesi cu siód'a sa sistema ortografica a compusu acum Abcdariulu.

Reproducemu din brosiuric'a ce-o avemu a mana cateva pasagie, spre a vedea cititorii nostri ce ortografia ne aduce torintele de Abcdare isvoritu dela D. Eliade si care are se inunde acum scólele primarie din Romania.

La pag. 21 a aceleiasi lectiunea XX. póta supr'a scrierea „Antithesi,“ si incepe: „Timp, Locu. — Spirit, Materie. — Sufflet, Corp. — Bárbat, Femee. — Máestru. Discepol, Guvernu, Popol“ etc. Dóue din numele aceste, cate se termina in consonante, au „u“ in fine (locu, guvernu), éra celelalte nu. — Mai departe aflamu la alte pagine:

„Zugrâphia sau pictura ne învața a zugrâvi“; asiadara substantivulu cu „ph“ éra verbulu cu „v“.

„In sciintele speculative, precum in Philosophia, „Drepturi, sciinti politice si soçiale sunt sisteme“.

„Linia se compune din puncturi unul lângó altul“.

„Vai de ómeni ar fi fost daqua ar fi avut doé „gure si numai o mânâ“.

„Fâró religió, nu este nici un legâmént între om „si omu,“ (omu, odata cu „u“ si odata fârâ „u“ finale).

„Fâró religió n'am sci quó avem un Tatâ al tuturor în ceruri quare este Dumneðu. Vedeți, copii, „que Tatâ mare etc.“

„Facultatea suffletului quare prin minte se înalța pînó la Dumneðu etc.“

„Quine insultâ sau atacâ întéiu aquella este un „sclav sau un tyran, si tyrannul este iar un sclav“.

„Que fie nu'ti place altuia nu face, étó un precept „de libertate“.

„Libertatea quere nu numai bunétate etc. — Leul „è mai liber de quât lepurele pentru quó è tare“

„Cuvéntul si Filiul lui Dumneðu etc.“

Celelalte dóue brosiurele lipsindune, ne luamu voie o reproduce aici numai urmatóarele din „Revist'a Carpatiloru“, din care meritulu acelasu inca e evidentu:

„Ceea-ce ni se pare ca a gresitu mai tare, este schimbarea testului rugatiuniloru. Nu suntemu atat'a de bigoti, in catu se sustienemu, ca limb'a cartiloru religióse nu se cuvine a fi atinsa: nu, caci vedemu cum ca limb'a acestora a luat prefaceri din timpu in timpu dupa progresulu ce au facutu romanii in cultur'a loru intelectuala. Bine; dar' ast'a nu se póte face decatu prin intielegerea de adreptulu cu biserica. Liberu éra D-lui Eliade a traduce Bibli'a si tóte cartile bisericesci in limbagiulu celu purificatu alu Dsale; dar' pentru cá aceste carti se se introduca in biserica, trebuiá cá Dlui se fi imbracatu ras'a monacala si se faca apelu la unu sinodu bisericescu, carele se incuviintieze reform'a limbei.

Dar' D. Eliade pune pe copii se invetie Tatalu nostru, si se dica:

„și ne iartă noé debitele nóstre, precumú și noi ertâmú „debitorilorú nostri; și nu ne induce pe noi în tentațio...“

Apoi psalmul 50 al lui Davidu, D-lui ilu traduce astfelu :

„Grațiadămă, D-șeule, după marea ta misericordio,
„și după multitudinea indolațiunilor tale sterge fero
„de legea mea. Mai vertos mă spală de iniquitatea
„mea. . . Atunci vei bine-voi sacrificiul lustrificării ob-
„lațio, și olocautome. . .“

Apoi:

„Exauđi, Dómne, urările noastre“ in locu de: a-
sculta, Dómne, rugatiunile noastre.

Apoi:

„Resarit'a sórele și s'au adunatu, și in culcurile
„loru s'au collocatu. Eși-va Omul la opera sa și la
„adoperația sa pînă sára. Quát s'au mărítu operele
„tale, Dómne! tóte întru sapiență le-ai făcutu. . .
„Psalma-voú domnului meu . . . locuinta Erodiului le
„conduce“.

Ei bine: aici critica nu mai incapa. Ne vomu
marginii a dice ca nici misionarii papismului, cari facu pro-
paganda in contra ortodocsiei, n'au cutezatu inca a se
atinge de limb'a bisericésca cu atata sumetia. Unitii,
cari prin o intentiune fratricida séu prin o ignorantia
stupida sunt cualificate ca catolici si misionari ai papis-
mului, — Unitii, cari de demultu au tiparitu unele din
cartile bisericesci cu litere romane, au purificatu, ce e
dreptulu, ceva limb'a vechie a unor'a din cartile biseri-
cesci; dar' n'au mersu asia departe cu radicalismulu cá
D. Eliade: in biseric'a loru, limb'a, cá si altarulu, cá si
liturgi'a, cá si cantarile, cá si prescurea, este aceeasi
cá si la noi.“

Aceste pucine espusetiuni sunt, credemu, d'ajunsu,
cá cititorulu se-si póta face o judecata despre intre-
prinderea amintita si fara a mai ocupa noi loculu celu
angustu alu foitiei noastre cu critica lunga si amenuntita.

Sciri scolastice.

Blasiu, in 4. Septemvre 1861.

(Fragmentu de epistola.) . . . Cu privire la afa-
cerile nostre scolare, numai atat'a amu de a-Ti re-
purtá, ca scolarii nostri s'a adunatu, in sa nu in numeru
asia mare, cá in anulu scolasticu trecutulu, si acést'a ma-
multu din caus'a scumpetei de bucate, ce a inceputu a
apasá greu asuprane, si a ne aruncá in o ingrijiare
mare despre putintia de a subsistá. Caci ce poti sperá
in viitoriu, candu acum mesur'a cea mica (adeca: fer-

del'a mica) de grau mai bunisioru, s'a urcatu pana la
2 f. 40 cr. v. a. si papusoiulu la 1 f. 80 cr. v. a.

Profesorii gimnasiali nu au nici unu prospectu d'a
putea subsistá cu cele patru sutisióre pe anu; ei
se plangu continuo; ascépta mangaiere si echo dela
conatiunali sei, dar glasulu loru resuna indesiertu; in
urma voru fi siliti a-si luá traist'a si a merge multa
lume imperatia, pana unde-si voru puté aflá ceva
modu de subsistentia mai de suferitu. Esemple de a-
ceste avuremu numai in anulu trecutulu. Si cum póte
pretinde vreo natiune, cá fii sei, cu derapanarea to-
tala a viitorului seu, si cu nimicirea sanetatiei, se se
sacrifice pentru prosperarea si luminarea ei? si apoi ea
(natiunea) se nu ingrigésca nici bataru atat'a pentru
fii sei, catu acei'a amesuratu positiunii loru, se póta
subsistá bataru de midilocu. Amara pane e acest'a si
pucina mangaiere!!

Numerulu scolariloru inprotocolati sue la 400. Eri
s'a inceputu noulu cursu scolasticu premitiendu-se in-
vocarea spiritului santu. Obiectele de invetiamentu
remasera totu acele, care fura dupa sistem'a de pana
acum. Numai catu cugetandu la necesitatea limbei ma-
giare, cá un'a din limbele patriei nostre — aceea, se
redicá la rangulu perfectu egalu cu limb'a germana, fa-
cenduse de aci inainte obiectu de invetiamentu obligatu.
Dandu noi acestu respectu limbei magiare, aratandu-se
si prin acést'a nisuinti'a nostra la o fratietate cu
celalalte natiuni colocuitorie pe bas'a perfecte
egalei indreptatiri, putemu pretinde cu totu
dreptulu si tóta cuvenintia, cá si natiunile sorori, si in
specie: fratii magiari se dee asemenea respectu si
apretuire limbei nostre romane, cá si prin in-
vetiarea reciproca a limbelor din patria, se ne aretamu,
ca suntemu séu celu pucinu nisuiemu la o fratietate
sincera si adevrata.

Oratori'a, poetic'a si filosofi'a inca se va luá dupa
presentia si impregiurari — in consideratiune mai buna
decatu cum fú mai inainte. Asemene si studiulu isto-
riei patriei.

Corespondintele din **Marmati'a** alu „Gazetei
Trans., rapórta in Nr. aceleiasi 67. a. c. urmatórele:

„Semnu de viétia e acolo, unde la o provocatiune se misca
animile spre a imbratiosia causele nationale — unde atingi
viulu, nu e cu putintia a nu scorni misicare. Constituinduse
consistoriulu subalternu Marmatianu in siedinti'a din 26. Iuniu
a. c. intre multe alte cele s'au luatulu in cercetare si causele

ncpasarei clerului si inteligintiei romane marmatiane de a intrati si partini interesele nationale, de a cultivá limb'a si literatur'a, si cunoscendu cumca aceea vine parte din recéla de altumintrea inocente, parte din lenea de a prenumérá la organelle publicitatii, a procurá carti folositoare si a le cetí, — s'a demarginitu, cá pentru Marmati'a cu puteri unite, prin sume datoriaminte conferinde se se redice o biblioteca din carti mai alesu romane de tota plas'a insusi si din Principate castigande; — apoi la „Amiculu scólei“ incependu dela a. 1862 se prenumere tota cass'a besricei matre, remanendu proprietatea besricei, la „Gazet'a séu Telegrafu“ fiacare D. preotu cu invetiatoriulu d'impreuna. — Si asia déca vomu cetí cu totii, amu sperantia firma, ca cauzele nationale pe viitoriu de totulu cu alti ochi se voru priví, si mai multu nu vomu fi unélta in manile strainiloru; apoi numai din Gazete potemu fi informati despre starea causei si a cultuirei nationale. —

In articulu „Impregiariloru din Marmati'a Nr. 44 alu Gazetei din a. c.*) amu facutu amintire de unu recursu sustenutu Maiestatii Sale c. regesci pentru donarea unui fundu pe partea institutulu preparandialu romanu din piati'a Sigethului, — acuma sum in stare de a poté incunoscintiá on. publicu, ca acea prin prea bunulu nostru monarhu pentru eternu e resingnatu gratis de adreptulu numai romaniloru cu clausul'a, cá acela nici candu se serbésca spre altu ceva scopu, decatu numai de institutu preparandialu. — Cine nu vede in acésta fapta o nemarginita amóre si iubire ferbinte a Imperatoriulu catra romani?! Cine e acela, carele pentru acésta fapta nu simte a fi totdeun'a recunoscatoriu si multiamitoriu?! — Intru adeveru din neamnu in neamnu se va vesti aceea nepotiloru si stranepotiloru nostri; — monumentulu suveniru redicatu in inimile nóstre in eternu va strigá in lumea larga acésta maritimósá donatiune. — Cu dobandirea dara a acestui fondu de ajungerea dorintieloru nóstre, a vedé odata calea desvoltarei deschisa — cu mii si mii de pasi suntemu mai aprópe, cu atatu mai virtosu, ca la capitalulu in numerulu Gazetei mai susu atinsu actú se adauge si trupin'a capitalulu din 35 mii fi. m. c. statatoriu, confiatu din arend'a apeloru minerale vulgo numite „Suliguli“ dela Visieiu de susu, a carora anuala arenda si de prezentu da pe anu 1200 fi. v. a.“

Materiale de instructiune.

Istori'a romana nationala.

(Urmare.)

§. 38. Michailu I. fratele lui Calimanu 1245—1258.

Dupa mórtea lui Calimanu, a cuprinsu tronulu Michailu I., frate de tata cu Calimanu, din Irina fét'a lui Teodoru Angelu. — Erá numai de 6 ani, candu Batatia predá

regatulu, necugetandu la legaturele facute cu Calimanu.

Michailu I. in 1255, audiendu de mórtea lui Batatia, 'si puse in cugetu se recuprinda cetatile apucate de acesta, si trecendu Ebrulu le-a reocupatu. — Teodoru, imperatulu nou plecá atunci a supra-i, éra Michailu I, s'a retrasu in laintrulu Bulgariei pana ce imperatulu predandu Berea s'a rentorsu la Odriu. —

In 1257, primavér'a, imperatulu a venitu pana la Didimotihu; éra Michailu I, cerendu ajutoriu dela dacoromani si capetandu 4000 de fetiori bravi li-a datu calea in Macedonia, si locurile lenga Didimotihu si riulu Regina le predara, — si prinsera pe Margaritu cu multi a-i sei, pe carii dacoromanii 'i vendura peurma.

Imperatulu Teodoru redica tabera lenga riulu Regin'a, éra Michailu I. audiendu acést'a, tramite pe socrulu seu Rosu Uru, grinerele regelui Ungariei (Bela IV), cá se faca pace. Imperatulu jura pe pace, inse Michailu I. se-i dee Tiepena si se primésca marginile mai de demultu.

Calimanu, veriulu primariu ucide pe Michailu I., si casetorindu-se cu muiera ucisului se face rege; dar'a Rosu Uru cu óstea la Ternovu apuca fét'a sa si o duce, pentruca si pe Calimanu lu ucise unu necunoscutu. — In acestu modu se stinse famili'a gloriósá de domnitori a dinastiei comitopule, si remasera rudenii numai din linea muierésca.

(Vá urmá.)

Varietati.

* Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu s'a aprobatu de catra Maiestatea sa Imperatulu fara de nici o modificatiune; aceeasi are asiadara a se constituiu catu mai ingraba si a-si incepe lucrarile cele de atat'a folosu pentru natiune. Multiamita barbatiloru nostri, carii a conceputu acésta idea si a staruitu cu atat'a energia pentru realizarea ei!

* Celu mai mare si mai latitu diurnalu romanescu intitulatu „Romanulu“ ce ese in Bucuresci — sub redactiunea renumitulu D. C. A. Rosetti — pe tota dio'a o cola mare in cinci colóne, este acum liberu se intre si in tierile austriace, stergendu-se astfelu oprirea

*) Reprodusu in partea sa privitoare la scóla si in „Amiculu Scólei“ Nr. 22 a. c.

de mai înainte ce eră asupra acestui diurnalu pentru tierile năstre. — Romanii si filoromanii din tierile austriace se potu aboná la tóte directiunile postale ale Austriei, precumu si la administratiunea acelu diurnu in Bucuresci Pasagiulu Romanu Nr. 13. Pretiulu abonamentului pe 1 anu 128 lei, pe $\frac{1}{2}$ anu 64 lei si pe 3 luni 33 lei.

* Alianti'a israelitica in Parisu a pusu dăue premie fiacare decate 1000 franci pentru dăue intrebari: „Care dogme religiöse si morale au trecutu din relegiunea judaica in cele alalte religiuni mai tardie?“ Si „care-su documentele, ca dogmele religiöse ale Iudaismului se potu asemaná in tóta privinti'a cu ale altoru popóro?“

* S'a aflatu ca din gunoiulu de calu inca se pôte fabricá hartia. Adeca antaiu lu spala si cp'a se folosese spre gunoiu, ér'ce remane, pentru fabricarea hartiei.

* Zaharu de napi albi se fabrica in fiacare anu in Europ'a cate 624 milióne centenari (maji), din care 262 mil. cent. vinu pe Franci'a, 260 pe Germani'a, 60 pe Rusi'a si 30 pe Belgiu, ér' restulu se imparte prin celelalte tieri.

* A 20-a adunare a filologiloru, barbatiloru de scóia si a orientalistiloru se va tiené in dilele dela 24. pana n 27. Sept. in Francfurtu langa Mainu.

* In Franci'a suntu adi 21,756 surdomuti si 30.314 orbi.

* Cea mai mare carte, ce s'a tiparitu vre odata se afla in unu esemplariu la bibliotec'a curtii din Vien'a. Porta titlu'a „Panteonulu eroiloru Angliei.“ Fia-care facia e inalta de 4 stengini si lata de 3. Literile-su inalte de o diumetate de urma. Cartea s'a tiparitu in o presa de aburi din Londonu si in locu de negrela s'a folositu vernice de aur. Din acésta carte gigantică numai 100 esemplaria s'au trasu prin cele mai de frunte colectiuni.

* Thiers a datu inderetu Academei franceze premiulu imperatescu de 20,000 franci ce i s'a fostu recunoscutu lui pentru unu opu alu seu istoricu mare, cu aceea rugare, cá procentele se le folosésca dupa voie-si pentru alte premii.

Probleme. 1. Daca unu anumitu numeru se vá multiplicá cu 3, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24 27 atunci in productu vor esi totdeun'a trei cifre asemene. Care e numerulu acelu'a?

2. Fridericu celu mare intrebá odinióra pe unu soldatu: „Catu esti de betranu?“ „Nu sciu Maiestate,“ respunse soldatulu. „Nu scii tu nici dio'a nascerii tale?“ mai intrebá regele. La care soldatulu respunse: „Atat'a tienu minte Maiestate, ca tata-meu mi-dícea de multe ori, cumca cele dăue cifre din midilocu din numerulu anului nascerii mele sunt de-asupr'a si de desuptu asemene un'a cu alt'a si cifr'a d'antaiu e cá cea din urma; dio'a nascerii mele se fia acea di lunara, care nu in toti anii e dio'a cea din urma a unei luni. Deci candu s'a nascutu?“

Deslegarea problemelor aritmetice din Nr. 25.

- 1) Acelu capitalu de bani datu cu $5\frac{1}{4}\%$ pe 6 luni a fostu 6436 f. $66\frac{2}{3}$ cr.
- 2) Intregu loculu se cumpera cu 7620 f.

Bine a resolvatu ambele aceste probleme DD. Georgiu Popu, supralocoteninte c. r. in Udine, Pavelu Chinezu, docinte in Govasdi'a, Dimitrie Chirc'a, docinte in Seliste, Iulianu Onciu, Ioanu Opreatu si Meletiu Margineanu, preparandi in cursulu II. in Aradu.

Concursu.

(1—3).

Comun'a Órd'a-de-jos s'a declaratú a intemeiá un'a scóla in satu, si fiindca nu se afla nici unu individú capace spre ocuparea oficiulu de docinte in acea comuna, se deschide prin acésta concursu, si se próvoca toti ecei'a, carii posedu calitatile cerute pentru acestu postu si dorescu a lu-ocupá, cá celu multu pana la ultim'a Septbre a. c. s. n. se se adreseze cu documintele cele trebuintiöse catra antisti'a comunala din Órd'a-de-jos. Postulu acésta se va inzestrá cu 200 fi. v. a. salariu anualu, si pentru emoluminte 40 fi. v. a. si cuartiru liberu; dara intre calitatile neincungiurabile se fie si preceperea cantariloru bisericesci; apoi concurrentii au se fia pedagogi. —

Ord'a-de-josu, in 7. septemvre n. 1861.

Nicolau Siandoru de Vistea,
jude.

Concursu.

(3.)

Se deschide prin acésta concursu pentru statiunea invetiatorésca romana gr. resariténa in orasiulu Santu-Miclausiuulu-mare in comitatulu Torontalului, cu care este impreunata urmatórea plata: 336 f. v. a. pe anu, cortelu naturalu, 50 metrete de grau curatu, 25 metr. de cucuruзу, 100 pundi de sare, 50 pundi de lumini, $2\frac{1}{4}$ lantiuri de pamentu de aratura si $7\frac{1}{2}$ stengini de lemne de focu.

Doritorii d'a ocupá acésta statiune au d'asi indreptá scrisorile loru proviedute cu documentele cerute catra subscrisulu pana in 8. Septemvre a. c. Se cere cá concurrentii se se infaciusiédie si in persóna si se fia deprinsi si in cantarile bisericesci. Antaietate se va dá acelu'a, care va fi absolvatu teologi'a, cá cu timpu se póta fi si diaconu.

Santu-Miclausiuulu-mare, in 19. Iuliu 1861.

Georgiu Nicoliciu m. p.,
protopresbiteru si directoru districtualu de scóle.